

Становище

за дисертацията на Борис Костов на тема „Развитието на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Влиянието на външни актьори – НАТО, ООН (1991-2004)“

от проф. Антоний Тодоров, д.н., специалност „Политически науки“, Нов български университет

Дисертацията е с общ обем 176 стандартни страници и се състои от увод, три глави на изложението и заключение. Приложена е библиография от 176 източника на български и английски език, от които 29 документа и 18 институционални интернет страници. По своята форма и стил на изложение дисертацията съответства на приетите академични критерии.

В съдържателен план Борис Костов се е заел с действително актуален, важен, но и много сложен проблем. Той формулира основен изследователски въпрос и търси отговор, „по какъв начин НАТО и ООН са оказвали влияние при формирането на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС?“ Основната теза на дисертацията е, че „влизайки във взаимодействие с Европейския съюз НАТО и ООН са повлияли при формирането на различни аспекти от проекта за новата политика за сигурност, като вида и формите на влияние се различават за всеки от двата външни актьора.“ Въпросът е сложен, защото изисква комплексно изследване на множество и различни аспекти на взаимодействие между три много различни организации, но също и между групи общества, национални политически и стратегически култури, между различни, в крайна сметка, визии за света.

Поставеният въпрос е адекватен на избраната тема, а цялото изследване в крайна сметка достига до приемлив и убедителен отговор на поставената цел: „да анализира влиянието на външни актьори (в частност – НАТО и ООН) при формирането и развитието на Европейската политика за сигурност и отбрана“, както и „да открие разликите във вида и формите на влияние на двете организации“.

За постигането на тези изследователски цели докторантът мобилизира съвкупност от методологически подходи, сред които два са основни: на историческия институционализъм и на сравнителен анализ. Двата позволяват да се постигне подходящата методологическа рамка за отговор на изследователския въпрос. Тези подходи са допълнени от качествен контент-анализ на програмни документи и политически изказвания и изследване на казуси (което по същество е сравнителен метод).

Дисертацията е разработена в подходяща за поставените цели и задачи структура: първата глава е методологическа и представя основните методологически школи и

парадигми в изследването на проблемите на сигурността; втората глава разглежда историческото развитие на европейската интеграция в сферата на сигурността, а третата глава е и основна за изследването, защото разглежда в диахронен и сравнителен план развитието на НАТО и ООН в първите години след края на Студената война и тяхното влияние върху политиката на сигурност и отбрана на ЕС.

Макар на пръв поглед темата на дисертацията да изглежда сравнително ограничена във времето – избраният период е 1991-2004 – авторът е обосновал този свой избор. И действително това е ключов период на развитието на ЕС и на световната политика, включително на НАТО и ООН. Това е времето на трансформацията на Европейската общност в Европейски съюз, на първото след Студената война разширяване на НАТО, на качествени промени в неговата стратегическа концепция, на създаване на основанията за съвсем нова и много по-активна роля на ООН в световната политика и най-сетне – на качествена промяна на стратегическото мислене на Запада след атентатите от 11 септември 2001 г. Събирането на толкова много променливи в анализа, приложен в тази дисертация, е огромно предизвикателство, и авторът ѝ се е справил много добре с него.

Сред особено интересните постижения на дисертацията би посочил въвеждането в анализа на спецификите на британската, френската, германската, скандинавската и други национални културни традиции по проблемите на сигурността. Авторът с основание отбелязва, че тези различия могат да се оценяват като пречка пред формирането на устойчива общоевропейска култура на сигурност. Но от друга страна това разнообразие може и да се смята за източник на динамика и сила при формулирането на нови стратегически концепции и при адаптирането към нови реалности. Наред с това като постижение бих посочил и основаното на идеята на Робърт Купър разбиране за сигурността, като базирана на прозрачност, взаимна откритост, взаимозависимост и взаимна уязвимост.

Разбира се, изследването предизвиква и поредица от въпроси. Единият е по отношение на методологичната рамка. В текста изглеждат като равнопоставени (именно равно поставени на една и съща плоскост) позитивистки подходи към сигурността и социалният конструктивизъм. Не е ли по-точно последният да се третира като непозитивистка парадигма, а не просто един от подходите? Вторият е по отношение на промяната на НАТО след Студената война. Ако не става вече дума за военно-политически съюз на Запада срещу съветската заплаха, защо тогава да приемаме безкритично, че САЩ трябва да продължават да са решаващият глас в отбраната на страните от ЕС? Авторът отбелязва, но не го подлага на критичен анализ, че макар решенията в НАТО да се приемат с единодушие, „на практика при вземането на решение „гласовете се претеглят, а не се преброяват“. Този принцип прави НАТО съвършено различна организация от ЕС, което може би затруднява взаимодействието между тях. На трето място това е въпросът за новите отношения между НАТО и ООН

след Студената война. В разглеждания период изглеждаше, че НАТО може да поеме ролята на „въоръжената сила на Обединените нации“. Въпросът е, защо това не се случи и как това се отрази на европейската политика на сигурност.

В автореферата към дисертацията се посочват 5 научни и приложни приноси на изследването. Първият се отнася към потвърждението на основната хипотеза и в този смисъл не е специфичен принос. Вторият, третият и четвъртият могат да се определят като действителни изследователски приноси. Петият принос е от приложен характер, макар отправените препоръки да се основават на опита до 2004 г., а оттогава е изминало значително време и е натрупан нов опит. Всъщност би било интересно, как авторът би предефинирал своите препоръки към днешна дата и с оглед на днешните предизвикателства и събития, включващи борбата с Ислямска държава и Брекзит.

Ще добавя към моята аргументация в това становище и факта, че докторантът е публикувал две статии и предал една за печат в научни издания и по тематиката на дисертацията.

В заключение, като имам предвид актуалността на темата на изследването, формулирания изследователски въпрос, качеството на изследователската работа, убедителността на аргументите в полза на основната хипотеза и цялостното впечатление от дисертацията, смятам, че представеният труд има необходимите качества на една успешна дисертация, която да бъде основание за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по специалността 3.3. Политически науки на Борис Костов.

проф. Антоний Тодоров, д.н.